

V. Kiyashko's Underground Organisation in Luhansk Region: A Branch of The Fifth Insurgent Group of the UNR (1921)

UDC: 94(477.63) (092.3/4)

DOI: <https://doi.org/10.15421/172626>**Novosel Natalia**Student, <https://orcid.org/0009-0008-0524-852X>, novoselnatalia2@gmail.com

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

Abstract.

Relevance. Studying the activities of the anti-Bolshevik underground movement in the Luhansk region is important for refuting the myths and narratives used by the aggressor state in its information war against Ukraine and for restoring historical memory among the local population. The aim of the study is to examine the activities of V. Kiyashko's underground organisation in the Luhansk region, which was part of the Fifth Insurgent Group of the Partisan-Insurgent Headquarters under the Main Command of the UNR Armed Forces.

Results. It was found that during the summer of 1921, a fairly powerful underground organisation was formed in the Luhansk region, which sought to restore Ukraine's independence and cooperated with the Partisan-Insurgent Headquarters of the Ukrainian People's Republic. Its network covered the villages of Kaban'ye, Yurievka, Kreminna, Popasna, Svatove, and Lysychansk and their surroundings. Representatives of the pro-UNR underground managed to establish contact with local insurgents and enlist their support in the joint struggle against the occupiers. They recruited new people, stockpiled weapons and food, and conducted reconnaissance of the territory in order to be ready for a general uprising with the arrival of the UNR army. The underground included peasants, workers, and representatives of the intelligentsia. However, the lack of external support, in particular the postponement of S. Petliura's campaign and the premature exposure of V. Kiyashko by the Chekists, prevented the restoration of Ukrainian statehood here at that time.

Conclusions. The activities of V. Kiyashko's group demonstrate that there was a form of organised national resistance to the Bolshevik occupation in the Luhansk region, based on the idea of restoring Ukrainian statehood and supported by various strata of society, which destroys Russian myths about the pro-Russian nature of the region. In our opinion, further research into archival documents on the topic of UNR insurgent groups in southern and eastern Ukraine, as well as a comparative analysis of the activities of these groups with other underground groups of the UNR People's Militia, is promising.

Keywords: UNR, partisan-insurgent headquarters, underground, Luhansk region

Підпільна організація В. Кияшка на Луганщині: гілка П'ятої повстанської групи УНР (1921 р.)

Новосел Наталія

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Анотація.

Актуальність: вивчення діяльності антибільшовицького підпільного руху на Луганщині є важливим для спростування міфів і наративів, які використовує росія в інформаційній війні проти України, та для відновлення історичної пам'яті серед місцевого населення. Метою дослідження є вивчення діяльності підпільної організації В. Кияшка на Луганщині, що входила до складу П'ятої повстанської групи Партизансько-повстанського штабу при Головній команді військ УНР.

Результати. Виявлено, що протягом літа 1921 р на Луганщині сформувалася досить потужна підпільна організація, що прагнула відновлення незалежності України та співпрацювала з партизансько-повстанським штабом УНР. Її мережа охопила с. Кабаньє, Юр'ївка м. Кремінну, Попасну, Сватове та Лисичанськ та їхні околиці. Представники проунеерівського підпілля зуміли встановити зв'язок з місцевими повстанцями та заручитися їхньою підтримкою у спільній боротьбі проти окупантів. Вони набирали нових людей, робили запаси зброї та їжі, здійснювали розвідку території, щоб бути готовим до загального антибільшовицького виступу з приходом армії УНР. До підпілля входили селяни, робітники та представники інтелігенції. Проте відсутність зовнішньої підтримки, зокрема відтермінування походу С. Петлюри, та передчасне викриття В. Кияшка чекістами, завадили тоді відновленню тут української державності.

Висновки. Діяльність групи В. Кияшка демонструє, що в Луганській області існувала форма організованого національного спротиву більшовицькій окупації, що спиралася на ідеї відновлення української державності і яку підтримували різні верстви суспільства, що руйнує російські міфи про проросійськість регіону. На нашу думку, перспективними є подальші дослідження архівних документів з теми повстанських груп УНР на півдні та сході України, а також порівняльний аналіз діяльності цих груп з іншими підпільними групами ППШ УНР.

Ключові слова: УНР, партизансько-повстанський штаб, підпілля, Луганська область

Вступ.

Актуальність дослідження: російська федерація окупувала Луганську область України. російське керівництво стверджує, що ці території ніколи не були українськими та є частиною так званого «руського міра». Але вивчення історії цього регіону доводить, що Луганська область завжди була частиною загальноукраїнських історичних процесів і невід'ємною складовою українського визвольного руху. Вивчення діяльності підпільного руху на Луганщині, що підпорядковувався Українському Партизансько-Повстанському Штабу УНР є важливим для спростування міфів і наративів, які використовує держава-агресор в інформаційній війні проти України. Також це дослідження важливе для відновлення історичної пам'яті серед місцевого населення, для повернення Луганської області в український інформаційний простір.

Мета роботи полягає в дослідженні діяльності підпільної організації В. Кияшко на Луганщині, що входила до складу П'ятої повстанської групи Партизансько-повстанського штабу при Головній команді військ УНР.

Аналіз досліджень, публікацій та джерел. Тема Партизансько-повстанського штабу (ППШ) УНР та повстанського руху 1920-их років загалом в історіографії досить добре досліджена, однак не розкритими лишаються сторінки, щодо його діяльності на сході України, зокрема на теренах сучасної Луганщини. В. Василенко написав статтю «Підготовка антибільшовицького повстання в Україні у 1921 р», де в загальних рисах розкрив діяльність ППШ. Більш ґрунтовно до цієї проблеми підійшла Плазова Т, яка написала дисертацію на тему «Український Партизансько-повстанський Штаб та його участь в організації антибільшовицької боротьби в Україні (1920-1921рр)». Тут дослідниця вивчила координацію п'яти повстанських груп. Вона зазначила, що до П'ятої повстанської групи входили Харківщина та Донбас. Зокрема в Куп'янському повіті, куди входила північ Луганщини тоді, діяли Кияшко, Тищенко, Кравцов, Прима. Вони працювали під прикриттям трудового загону Донводбуду, проте деталей їхньої діяльності Т. Плазова не описала. О. Добровольській у своїй книзі «Від УНР до ОУН: український рух на Донеччині» розмістив фотокопії фрагменту архівної справи, де також згадується про існування цього підпільного осередку. Повний же аналіз діяльності цих підпільників дозволяє здійснити справа №18772 ГДА СБУ у Харківській області.

Результати дослідження.

Після невдалого протистояння регулярної армії Української Народної Республіки загарбникам, Директорія УНР в листопаді 1920 р. опинилася у вигнанні, але не полишала надії на повернення до України. У лютому–березні 1921 р. на території Польщі у м. Тарнов почав діяти Партизансько-

повстанський штаб при Головній команді військ УНР (ППШ). Завданням цього штабу було об'єднати повстанські загони в Україні та підготувати їх до всенародного антибільшовицького повстання, наслідком якого мало стати відновлення УНР (Василенко, 2008, с. 138-139).

Партизансько-повстанський штаб координував дії п'яток повстанських груп на теренах України. До району дій П'ятої повстанської групи входили і терени сучасної Луганщини. Одним з організаторів місцевого підпілля був Василь Кияшко. (Плазова, 2005, с. 102).

В. Кияшко народився в 1899 р в селі Кабаньє Куп'янського повіту.(зараз Красноріченське Луганської області) (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 4) До 1914 р. він вчився в Кременському училищі, а до лютого 1917 р. у військовому училищі в Сватовій Лучці (сучасне м. Сватове Луганської області) (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 13). Потім вчився в Ростовському політехнічному інституті, звідки у квітні 1921 р. повернувся додому на весняні канікули. Саме у квітні 1921 р в селі Кабаньє та сусідній Мілуватці оперувала ревтрійка під керівництвом Бурдуна. Більшовики скоювали жажливі злочини: грабували, вбивали селян 60-70 років, влаштовували оргії та п'янки. Це викликало обурення у Василя. Він захотів приєднатися до повстанців, щоб боротися з тими, хто чинить такі безчинства.

По завершенню весняних канікул Василь повернувся до Ростова. Там він знайомиться зі своїм сусідом по кімнаті Митьком (Дмитром Андрійовичем Зарівним), який теж незадоволений більшовицьким режимом. Митько розповів, що він є членом Кубанської національно-соціалістичної організації (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 22-23). Він також повідомив, що вони в організації чекають на похід Симона Петлюри, щоб разом виступити проти більшовиків (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 13). Василу сподобалася ідея вільної України та Кубані під національним прапором і він погодився об'єднати зусилля.

Митько дав Кияшку гроші та фіктивні документи , що він є завідувачим гідрометрическим районом та що є таємним співробітником ДонЧК. Для прикриття своїх дій Кияшко використав своє справжнє відрядження в Кременну і далі по Сіверському Дінцю з Донводстрою, де працював. Він планував набирати людей, готових повстати проти радянської окупації та давати їм документи Донводстрою для прикриття (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 18). Для цього В. Кияшко хотів створити низку водозамірних постів на ріках по селах, щоб там під прикриттям могли працювати підпільники. З собою у відрядження він попросив відправити свого земляка Якова Іщенко, якому розповів про свій справжній план. Яків погодився допомогти (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 22-23).

10 Червня 1921 року Кияшко повернувся в Кабаньє. Він представився завідуючим Донського Гідрометричного району, і повідомив що хоче дослідити місцеву річку Красну. До його підпільної діяльності також доєднався односельчанин та давній знайомий Прийма Стефан (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15 Арк. 8). С. Прийма був сином незаможного селянина 1900 року народження. Він навчався в Куп'янську та працював у школі в Кабаньє. С. Прийма, будучи другом дитинства Василя, став фактично його секретарем. (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 1, Арк. 54).

В. Кияшко вирішив створити трудзагін при своїй організації, щоб отримати зброю і щоб мати людей, які за допомогою програми «Всеобуч» могли отримати військову освіту. Він почав набирати людей переважно з Кабанської волості до трудзагону.

Кияшко вербує до організації вчителя малювання Сумина Йосипа. Й. Сумин виготовляє малюнки бланків Штаба Північно-кавказького воєнного округу, Окремого інженерного відділення Північно-Кавказького Воєнного Округу, Донської Надзвичайної комісії, Донського військового будівництва, Донського Главкомсоргу, які Кияшко перекладає на шاپірографну стрічку та в потрібній кількості віддруковує для потреб організації. Водночас Й. Сумин робить трикутну печатку з літерами УПВ на Х – Уповноважений Повстанських військ на Харківщині та інші необхідні для роботи документи.

Через свого знайомого односельчанина Попова Георгія, 21 річного вчителя з Кабаньє сина дрібного землевласника, який був у війську УНР, кулеметником В. Кияшко зв'язується з учителем української мови, колишнім вільним козаком Волинської організації вільних козаків Процаєм Михайлом. В. Кияшко розповідає йому про мету свого приїзду та запрошує вступити в організацію. М. Процай, як людина зі знаннями електроніки, міг бути корисним в майбутньому при потребі підризу мостів на відстані, щоб наприклад знищувати бронепотяги, які використовували більшовики в боротьбі з повстанським рухом. М. Процай погоджується і дає Кияшку акумулятори, обіцяючи в майбутньому допомагати.

Незабаром, також завдяки Г. Попову, В. Кияшко зв'язується з 21 річним учителем української мови містечка Сватово-Лучка – Степаном Кравцовим, що підтримував Петлюру. Зустріч відбулася на квартирі в Кравцова десь в середині червня. В. Кияшко розповідає С. Кравцову про свій план, той погоджується допомогти. С. Кравцов розповідає, що його знайомий Кононенко в Сватовому тримає зв'язок з харківським губернським повстанським комітетом і підтримує ідею співпраці з місцевими повстанцями. Разом з В. Кияшком вони вирішили спробувати об'єднати під своїм керівництвом загони повстанців Колодія, Гайворонського, Сировацького, Донченка та інших.

В. Кияшко бачиться з отаманом Колодієм і передає йому свою пропозицію. Той переказує її іншим отаманам. Тоді, наприкінці червня, поблизу Макіївки на млині в Дмитра Безлюдька В. Кияшко та С. Прийма зустрічаються з повстанськими отаманами Руденком, Колодієм, Донченком, Сироватським, Примою (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 24-26). повстанці погодилися на співпрацю і сказали, що їм не вистачає «батька», головного командира. Кияшко порадив їм поки утриматися від активних дій до початку загального виступу і почекати поки прибуде людина з військовою освітою. Повстанці також казали за нестачу патронів (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15 Арк. 8).

В. Кияшко розповів С. Кравцову про зустріч з повстанцями. На роль отамана С. Кравцов запропонував запросити Журбу, колишнього бахмутського полковника армії УНР. Журба тоді жив під прізвищем Павлюк у Вовчанському повіті. В період між 10 та 15 липнем Павлюк приїхав до Кравцова. Він виявився худим брүнєтом з пишними вусами віком десь 40-45 років. У Кравцова з ним зустрівся В. Кияшко. В. Кияшко запропонував йому очолити загін, який він формував, а також об'єднати й інші повстанські загони. Він видав Павлюку посвідчення завідуючого гідрометричної станції в Кабаньє для прикриття. До цього у Вовчанську Павлюк вже організовував повстання проти більшовиків, тож після виступу на Луганщині він планував повернутися туди і ще набрати людей для боротьби. Він був впевнений, що багато хто за ним піде. Тож Павлюк приєднався до збору людей (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 22-24). Повстанці чисельністю до 250 шабель, об'єднуються під його командуванням і керівництвом (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 26).

Степан Прийма у цей час для налагодження мережі підпілля їздив до Бахмута та Попасної Підпіллям в Попасній керували Дедюра, Коваленко та Богданов (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15 Арк. 8). У них було близько 60 ос. (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т.1, Арк. 10). Дедюра та Богданов раніше служили в армії УНР. Богданов зокрема був старшиною. Він працював завідуючим народним домом в Попасній і доставляв листи від Павлюка до осередку підпілля. (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 1, Арк. 65-66)

В. Кияшко також відвідав Попасну та Переїзну (зараз частина Лисичанська). В Переїзній він бачився з Федором Степановим. Ф. Степанов був 31-річним хорунжим Верхнянської сотні армії УНР, родом з місцевих селян (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 2, Арк. 16). Ф. Степанов повідомив, що є перспективи залучення робітників до повстання та додав, що загін місцевої міліції в 70 осіб відмовився боротися з повстанцями і припустив що він готовий перейти на бік повстанців з власною зброєю (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 1, Арк. 66). Загалом казав, що тут є чимало своїх людей: Корж Олексій, 30-річний сотник Верхнянської сотні, зараз

робітник Донсоди (сам Ф. Степанов був завідувачем Донсоди), ще один старшина армії УНР Зорін тощо. Ф. Степанів та В. Кияшко домовилися, що він та О. Корж займуться збором людей в районі Верхнього. Зокрема організують групу старшин верхнянської сотні бахмутського полку та спробують залучити на свій бік згадуваний загін міліції. Після цього В. Кияшко повертається в Куп'янський повіт (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 3, Арк. 30). В липні 1921 року В. Кияшко вдруге приїхав в Переїдзну. Ф. Степанів та О. Корж повідомили що їхня сотня готова до виступу, потрібна тільки зброя та заклик почати.

Яків Іщенко за дорученням В. Кияшко у цей час їздив у Куп'янськ та Сватове. В Сватовому він з'ясував що можна залучити 20-25 осіб (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 12). Підпіллям у Сватове керували Кононенко та Тронза. Тронза мав 20 чистих партійних квитків для видачі підпілникам для прикриття (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 1, Арк. 3-5). Він був 42 річним колишнім членом Куп'янської Організації Української соціал-демократичної робітничої партії (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 2, Арк. 7). В середині літа Я. Іщенко поїхав до Бахмута, де з'ясував що там можна залучити ще 30 осіб.

На початку серпня Г. Попов привіз з Вовчанська в Кабаньє дружину Павлюка (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 24-26). Він їздив у Вовчанськ також, щоб дістати карту Вовчанського повіту, дізнатися стан охорони міста та Ново-Колодязного цукрового заводу. Підпілниками розглядався варіант нападу на нього для отримання ресурсів.

Рижков, який був зарахований фельдшером на станції, відряджається до Харкова, щоб через члена Харківської організації Тищенка (брата Павлюка) отримати інформацію про становище в центрі (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 26). Також він мав повідомити Харківський Губповстанком (губернський повстанський комітет) про становище організації та отримати подальші розпорядження (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 3, Арк. 30).

Місцеві повстанці Колодій, Чорна маска, Гайворонський знали про плани В. Кияшка та підтримали його. Вони обмінювалися з В. Кияшком інформацією. Зустрічався з ними в Юр'івці, на горі біля Кабаньє. Бачився з Колодієм, двічі з Чорною маскою та Гайворонським (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 24-25). Мудрига Семен, вчитель з Кабаньє, що раніше воював за УНР, тримав зв'язок з повстанцями за відсутності Кияшко. Він повідомляв їх про пересування каральних частин червоної армії та про чутки щодо можливих операцій проти повстанців. Це дозволяло повстанцям тривалий час переховуватися (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 27). С. Мудрига був родом з селян і також займався агітацією за приєднання до підпільного руху і відбирав людей для підпілля (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 1, Арк. 64).

Кияшко набрав 97 селян з Кабаньє, Мілуватки,

Нікольська. Радянські загони що приїжджали для боротьби з повстанцями грабували вбивали і цим ще більше налаштовували місцеве населення проти себе. Тому набирати людей було легко і їм можна було вірити.

Набрані жили в себе вдома і мали зібратися на заклик В. Кияшка. Вони були безпартійні, але багато хто мав досвід бойових дій. З куп'янського Упродкома В. Кияшко тричі отримував продукти за фіктивними документами. Частина самі з'їдали, частину продавали (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 18-20). Підпілники мали змінну систему паролів для безпеки (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 12).

В останніх числах серпня 1921 р., з Харкова приїжджає інформатор від Губповстанкому, який повідомляє, що восени передбачається виступ С. Петлюри, за сприяння Румунії та Польщі, та що повстанком, для кращого керівництва роботою, напевно переїде в Катеринослав (сучасний Дніпро), щоб легше було тримати зв'язок з центром Повстанкому і звідти даватиме розпорядження. Якщо ж наступ восени не вдасться, то треба бути готовим на весну, попередив інформатор.

Після від'їзду інформатора в Донбас, В. Кияшко, С. Кравцов, Павлюк та Кононенко вирішили озброїти гідрометричний трудовий зброєю з Куп'янського Артскладу і за допомогою вже об'єднаних повстанських загонів з Донецькими, Ізюмськими і Вовчанськими організаціями, бути готовими за першим покликом Харківського Губповстанкому підняти повстання.

Щоб озброїти свій загін В. Кияшко їде в Куп'янськ 18 серпня, щоб отримати зброю на 150 осіб з місцевого артскладу. Зброєю В. Кияшко хотів отримати через начальника куп'янського артскладу, надавши йому фальшиві документи, що він є керівником інженерного загону. Під час поїздки він робить розвідку щодо розташування артскладу та надійності його охорони, щоб за потреби мати можливість його захопити (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 3, Арк. 30).

Тоді ж В. Кияшко відвідав Куп'янське політбюро, щоб зареєструватися як агент ДонЧК з фіктивними документами. Він це зробив, щоб звільнити повстанця з Кабаньє Феодосія Компанійця, якого він знав як гарного хлопця і хотів використати для свого загону, зокрема, щоб знайти зброю повстанця Фініка (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 25-26). Але фіктивні документи викликали підозру в управлінні політичного бюро і там заявили, що В. Кияшко має поїхати до Харківської губернської надзвичайної комісії для перевірки та отримання відповідного дозволу.

На ці слова В. Кияшко трохи зам'явся, але погодився. Невпевненість викликала ще більше підозр. В. Кияшко попросив назад свої документи та дозволу піти на вулицю Загреблянську відпустити підводу. Документів йому не повернули, а відпустити

підводу дозволили тільки під супроводом працівника політбюро. Підійшовши до підводу В. Кияшко написав записку підводниці, що він її відпускає, і в цей же час швидко вихопив револьвер та двічі вистрелив у працівника політбюро, поранивши його в ногу, від чого той помер. Кияшко через городи кинувся бігти до лісу і зумів утекти.

Підводу затримали. Жінка зазначила, що В. Кияшко живе у Кремінній. Чекісти на чолі з уповноваженим політбюро Щербаком поїхали туди. Там дізналися, що В. Кияшко живе в Кабаньє, керує гідрометричною станцією та збирає людей. По приїзді в Кабаньє вони довідалися про набраний загін в приблизно 100 осіб, де переважали колишні повстанці та ті, хто відмовилися служити в червоній армії. Щербак проводить обшук, під час якого знаходить велику кількість чистих бланків Донського водного будівництва, Дончека, штаба СКВО (Північно-кавказького військового округу), Окремого інженерного загону СКВО, відділу особого призначення по боротьбі з бандитизмом СКВО, Донського Главкомсорга, Також знайшли справу особового складу станції, трикутну печатку з літерами УПВ на Х. Чекісти схопили Я. Іщенко, та Г. Попова, але Павлюк зумів врятуватися (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 22). Вони не встигли закінчити обшук, бо на обрії з'явився повстанський загін приблизно у 250, шабелі на конях, який привів Павлюк. Чекісти вирішили тікати не закінчивши, обшук. Повстанці спалили будівлю гідрометричної станції, щоб не дати їм отримати ще більше інформації, попередньо забравши звітні потрібні речі. За цей час чекісти встигли втекти.

З 18 серпня по 29 серпня В. Кияшко переховувався по хуторах біля Кабаньє. Один раз відвідав родичів в Кабаньє, один раз був у Кремінній і двічі в Юр'івці на млині у Д. Безлюдька. В. Кияшко чекав повстанців Гайворонського щоб зустрітися з Павлюком, який був серед повстанців. Але не зміг зустрітися, бо був захоплений начальником Сватівської міліції біля Хутора Високого (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 15, Арк. 25-26).

В. Кияшко, Я. Іщенко, Г. Попов, С. Кравцов були доставлені для допиту в Харків. Туди доставили і Копилову – схоплену дружину Павлюка. Під час обшуку в них знайшли частину телефонного апарату, сідла та частини бомб у Попова (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 22). Мати і сестра В. Кияшка були взяті в заручники (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 36).

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Василенко, В. М. (2008). Підготовка антибільшовицького повстання в Україні у 1921 р. (за документами ГДА Служби безпеки України). *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*, 1/2(30/31), 138–139.

ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 1 - Арк. 3-5

ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 1 - Арк. 10

ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 1 - Арк. 51

ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 1 - Арк. 61-66

Розпочалися бої Червоної Армії з повстанцями. Отамани Донченко та Гайворонський загинули (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 23). Повстанці Колодія мали власного ката Шевцова, що виконував вирoki над захопленими в полон комуністами. Тобто можна припустити, що вони влаштовували суди над полоненими комуністами, за їхні злочини проти місцевого населення і мали спеціального ката для виконання вироків (Відомо про 5 таких випадків) (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 3, Арк. 28).

Повстанці здійснювали свої рейди по Купянському, Вовчанському та Ізюмському повітах. Вони нападали на представників органів радянської влади, радянські господарства, та вели бої з протиповстанськими каральними загонами. Вони прагнули відновлення української державності. Цікаво, що ті ж документи, які були в Кияшка згодом були знайдені і в повстанців Івана Каменюки, що цілком може свідчити про певну співпрацю між ними (ГДА СБУ, Спр. 18772, Т. 1, Арк. 51).

Взимку 1922 року 43 повстанці здалися. Серед них Колодій та Прима. Але наприкінці зими вони спробували втекти з в'язниці. Під час виходу з камер, вони хотіли обеззброїти вартових, замкнути їх у свої камери, а кілька людей мали перевдягнутися вартівими, щоб решту вивести під виглядом супроводу на допит на волю. Вони не здали всієї зброї - частину закопали в лісі, частину віддали на збереження знайомим і співчуваючих їм селянам. Вони здалися на зиму, думаючи продовжити боротьбу навесні, коли, як вони думали, мали прийти і війська С. Петлюри. Але в ніч на 23 лютого їхній план було викрито. (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 3, Арк. 30). Ув'язнених повстанців та підпільників було розстріляно (ГДА СБУ, Спр. 18772., Т. 4, Арк. 255).

Висновки.

Результати даного дослідження дозволяють по-новому оцінити поширеність мережі підпілля Партизансько-повстанського штабу УНР, зокрема на сході країни. Діяльність групи В. Кияшка демонструє, що в Луганській області існувала форма організованого національного спротиву більшовицькій окупації, що спиралася на ідеї відновлення української державності і яку підтримували різні верстви суспільства, що руйнує російські міфи про цей регіон. На нашу думку, перспективними є подальші дослідження раніше не задіяних в історіографії архівних документів з теми повстанських груп УНР на півдні та сході України, а також порівняльний аналіз їхньої діяльності з іншими підпільними групами ППШ УНР.

ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 2 - Арк. 16
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 2 - Арк. 7
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 3 - Арк. 22-28
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 3 - Арк. 30
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 3 - Арк. 36
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. Т. 4 – Арк. 255
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 15 - Арк. 4
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 15 - Арк. 8
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 15 - Арк. 12-13
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 15 - Арк. 18-20
ГДА СБУ у Харківській обл., - Спр. 18772. -Т. 15 - Арк. 22-26

Добровольський О. (2020). *Від УНР до ОУН: український рух на Донеччині 1917-1959 років*. Львів: Левада

Плазова Т. І. (2005). *Український Партизансько-Повстанський Штаб та його участь в організації антибільшовицької боротьби в Україні (1920-1921 рр)* [дис. дис. канд. іст. наук]. Нац. ун-т «Львів. політехніка».

REFERENCES

- Dobrovolsky O. (2020). *From the UNR to the OUN: the Ukrainian movement in Donetsk Oblast, 1917-1959*. Lviv: Levada
- Plazova T. I. (2005). *The Ukrainian Partisan-Insurgent Headquarters and its participation in the organisation of the anti-Bolshevik struggle in Ukraine (1920-1921)* [dissertation for the degree of Candidate of Historical Sciences]. National University 'Lviv Polytechnic'.
- SBU Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 1, pp. 61-66
- SBU Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 2, p. 16
- SBU Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 2, p. 7
- SBU Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 3, p. 30
- SBU Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 3, p. 36
- SBU Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 3, pp. 22-28
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case 18772, Vol. 1, p. 10
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case 18772, Vol. 1, p. 51
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772. Vol. 4, p. 255
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772. Vol. 15, p. 4
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 15, p. 8
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 15, pp. 12-13
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 15, pp. 18-20
- State Security Service Archives in Kharkiv Region, Case No. 18772, Vol. 15, pp. 22-26
- State Security Service of Ukraine in Kharkiv Region, Case No. 18772. Vol. 1, pp. 3–5.
- Vasilenko, V. M. (2008). *Preparation for the anti-Bolshevik uprising in Ukraine in 1921* (based on documents from the State Security Service of Ukraine). From the archives of the VUCHK-GPU-NKVD-KGB, 1/2(30/31), 138–139.